

Nr 337.

Av herr **Vennerström**, om ändring i 7 § av Kungl. Maj:ts förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Arbetarne vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori i Eskilstuna ha vid utbetalningen av dyrtidstillägget från och med 1 juli 1919 erhållit en avprutning av den anledningen, att styresmannen för verket ansett sig kunna minska dyrtidstillägget på grund av bestämmelser, som finnas i § 7 i förordningen om dyrtidstilläggets utgående. Här stadgas nämligen, att dyrtidstillägget skall utgå »om och i den mån myndigheterna, med hänsyn *särskilt* till efter ingången av augusti månad 1914, till följd av ökningen av levnadskostnaderna, beviljad avlöningsförhöjning, anser sådant av omständigheterna påkallat.»

Förekomsten i denna bestämmelse av ordet »särskilt» har vid nämnda verk föranlett till, att man tagit hänsyn även till en del andra omständigheter, som framgå av bifogade bilagor. Man har därvid även tagit hänsyn till en sådan omständighet, som att driften omlagts, så att en högre arbetsintensitet blivit följden, varav en större förtjänst uppkommit för arbetaren. Med hänsyn härtill ha arbetarne ej erhållit fullt dyrtidstillägg på sin avlöningsinkomst, utan har dyrtidstillägget från och med 1 juli 1919 bestämts skola utgå å minimitimavlöningen. För att förhindra en sådan tolkning, som den här nämnda, anser jag, att riksdagen bör vidtaga vissa åtgärder, dels genom ändring av bestämmelserna i § 7, dels även på annat sätt.

Med hänvisning till vad här anförts, hemställes alltså,

att riksdagen måtte besluta, att ur § 7 i ovan nämnda förordning (proposition 95) borttaga ordet »särskilt».

Stockholm den 28 februari 1920.

Ivar Vennerström.

Bilaga A.

Avskrift.

Om ackordsprisen ej ökats har dock på grund av andra förhållanden arbetarnas medelförtjänst per timme (oberäknat alla extra tillägg från år 1914) år från år ökats i ej obetydlig grad till viss del beroende av snabbare gång på verket (vilket förhållande ju ligger utanför arbetarnas insats) och för övrigt på grund av ökad arbetsintensitet.

Då en ökning år från år inträffat, har, oberoende av orsaken till densamma, ju enahanda förhållande inträtt, som om ackorden hade ökats.

Behovet av krigstidstillägg har således blivit mindre, allt eftersom arbetsförtjänsten ökats.

Då emellertid faktiskt ingen ökning på ackorden gjorts i sammanhang med levnadskostnadernas stegring, har ingen hänsyn till de (frånsett krigstidstilläggen) ökade inkomsterna 1914—1918 av styresmannen tagits. Då likväl särskilt 1918 det visats, att en fortsatt tilldelning av krigs- eller dyrtidstillägg på ackorden skulle i allt för hög grad öka den allt mera framträdande överbetalningen till fabriets arbetare jämfört med likställda arbetare inom samhällets industri, varigenom självfallet missnöje och oro skulle åstadkommas, förutom det omotiverade och i objektiv mening orättvisa i själva saken mot andra arbetare, och dessutom en vändning till normala förhållanden förelåg, bestämdes att dyrtidstillägget skulle hädanefter, såsom förhållandet varit så gott som överallt eljest inom landet, bland annat vid statens järnvägar och ammunitionfabriken, beräknas på timpenningen i stället för ackorden.

Detta har tillämpats från och med 1 januari å ammunitionsfabriken (som förut även haft på timpenningen) men ej förr än 1 juli å gevärsfabriken, enär en granskning av gällande timpenningar härstädes ansågs erforderlig.

Vid denna genomgång av timpenningarna visade sig emellertid, att å dessa å flera håll rätteligen en *sänkning* borde göras i stället för höjning, därest ej en högre förtjänst än den högsta 1918 (senare hälften) skulle komma arbetarne till del. Någon sänkning har ej ansetts lämplig.

På grund av den konstaterade avsevärda ökningen år från år i ordinarie timförtjänsten hos fabriets arbetare (frånsett således alla dyrtidstillägg) sedan augusti 1914, och de högre inkomsterna under 1918 års senare hälft — utgörande, förutom ackordsförtjänsten, 67 procent på inkomsten + 1 krona per dag + krigstidshjälp för hustru och barn — jämfört med övriga arbetare inom Eskilstuna industri med samma likställighet, kunna ej sådana omständigheter anses föreligga, att en ökning av nu fastställt dyrtidstillägg bör äga rum. Styresmannen skall nämligen enligt § 7, i författningen, bedöma, *särskilt* med hänsyn till förut gjord löneförhöjning men således *även* med hänsyn till andra eventuellt förekommande förhållanden, *i vad mån* dyrtidstillägg är av omständigheterna påkallat.

En del arbetare bland relativt medelavlönade och lägre avlönade erhålla till och med högre betalning i medeltal per månad innevarande år än under högsta förtjänstperioden 1918. Att bland de högst avlönade reduceringen blir mera framträdande än å de övriga torde väl få anses både rättvist och billigt.

Det bör ej heller förgätas, att arbetsförtjänsten vid gevärsfaktoriet från och med innevarande år erhålles på 8 timmar i stället för på 10 timmar inom den privata industrien.

Eskilstuna den 29 augusti 1919.

Vidimeras.

Edoff Andersson.

J. Wirgin.

Styresman.

Bilaga B.

Till Konungen.

Samtliga vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori i Eskilstuna anställda arbetare få härmed genom undertecknad i underdånighet till Eders Kungl. Maj:t anföra besvär över av styresmannen fattade beslut angående utbetalning av dyrtidstillägg vid nämnda verkstäder.

Besvär ha tidigare anförts hos kungl. arméförvaltningen; vi bifoga avskrift av vår skrivelse till arméförvaltningen samt avskrift av arméförvaltningens resolution i ärendet. Utöver vad i vår skrivelse till arméförvaltningen säges, vilja vi anföra följande, som vi väntat att arméförvaltningen skulle infordra uppgift från styrelse-
mannen om, och detta anledningen är till att det ej sedan i vår skrivelse till arméförvaltningen påtalas. Utan att frånträda vår uppfattning, att tillägget skall utbetalas på hela inkomsten, anse vi, för att klarhet skall vinnas, det även vara av vikt att den särställning vi komma igenom de bestämmelser styresmannen utfärdat om dyrtidstilläggets utbetalning, blir vederbörligen belyst.

De timpenningar, som äro bestämda som grund för dyrtidstillägget, äro för maskinarbetare 46 öre, för filare, stockmakare och hejarsmeder 52 öre, för smerglare 57 öre per timma. Att dessa timpenningar äro så onormalt låga, att ingen kan arbeta för dem, synes även styresmannen hava insett, då denna timpenning utgår endast för de fem första timmarna som en arbetare arbetar på timma i varje avlöningsperiod (två veckor 96 timmar), därefter betalas 75 öre för det antal timpenningstimmar som överstiger fem. Om tillägget skall beräknas på timpenningen, skall även den timpenning, som utgår då arbetaren arbetar på timme, ligga till grund för tilläggets utbetalande, så är förhållandet vid de verkstäder där tillägget utgår på timpenningen. Då dessa 46—52—57 öre äro för låga att arbeta för, äro de även för låga att beräkna tillägget på, om vi i någon mån skola kunna jämföras med i andra avseenden likställda statstjänare.

Vi taga oss friheten att lämna uppgiften på genomsnittsförtjänsten för maskinarbetarna 55 stycken på 3:e och 4:e arbetsavdelningen vid faktoriet; uppgifterna äro för sex avlöningar under 3:e kvartalet summa 576 arbetstimmar och blir medelförtjänsten för den 89 öre per timma. Den som med nuvarande levnadsomkostnader

har denna förtjänst jämte dyrtidstillägget på 46 öre i timman, den är underbetald, därom anse vi ej tvist kunna råda.

Styrelsemannens påstående, att arbetarna vid faktoriet äro överbetalda i förhållande till arbetarna på andra verkstäder i Eskilstuna, är ej med sanningen överensstämmande. Om så också hade varit förhållandet, att någon privat arbetsgivare i Eskilstuna hade svältavlönat sina arbetare, så torde det väl ej vara staten värdigt att följa exemplet. Medelförtjänsten 89 öre per timma är lägre än den timpenning, som betalas till likställda arbetare på andra arméns verkstäder.

De timpenningar, som ligga till grund för dyrtidstillägget vid arméns verkstäder i Stockholm, äro i regel för ackordsarbetare 90 öre till 1 krona per timme. Av detta framgår, att vi komma i en för oss särdeles ogynnsam ställning genom styresmannens bestämmelser såväl i förhållande till andra arméns arbetare som arbetare i allmänhet. Om således tillägget utbetalas till oss på hela inkomsten, komma vi ändå betydligt lägre än de av styresmannen återopade arbetare.

Av styresmannens svar på vår begäran, att dyrtidstillägget i fortsättningen skall utbetalas på hela inkomsten, framgår, att anledningen till de förändrade bestämmelserna är, att arbetarna med samma ackordspris som förut genom ökade ansträngningar driva upp sin förtjänst något under de senaste åren och därigenom har enligt styresmannens uppfattning behovet av dyrtidstillägg minskats eller med andra ord, dessa ökade ansträngningar skola belönas med ett indirekt avdrag.

Arbetarna ha på grund av de ökade levnadsomkostnaderna varit tvingade att på något sätt öka sina inkomster. Då de genom att anstränga sig till det yttersta lyckats något i detta avseende, förklarar styresmannen, att enahanda förhållande har inträtt som om ackordspriset hade ökats. Således likhetstecken mellan dessa båda faktorer.

Denna teori, i vilken förnuftet måste efterlysas, leder till premiering av lättja och lathet och måste sålunda framskapa sådana egenskaper hos arbetarna i stället för ökad arbetsintensitet. I fråga om styresmannens meddelande om ökad hastighet på verket, vilja vi påpeka, att enbart ökad hastighet åstadkommer ej mera arbete och högre förtjänst, ej heller har denna hastighet ökat år från år. Som arbetarna även vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori äro människor och dessutom i statens tjänst, finns ju anledning att räkna med att de skola bliva behandlade som sådana. Över människor kan man ej, i likhet med det ovan omtalade verket, fullständigt bestämma hastigheten om även alla upptänkliga metoder begagnas för ändamålet. Vi våga med bestämdhet säga, att staten, som ju i detta fall är arbetsgivare, ej i längden gör någon förlust på att låta arbetarna behålla den lilla merförtjänst utöver vad de tidigare haft som en övermåttan uppdriven arbetsintensitet kan giva dem. Inkomsten för arbetare i allmänhet inom landet överstiger betydligt arbetarnas vid gevärsfaktoriets inkomst även om dyrtidstillägget utbetalas på hela förtjänsten.

Vi vilja med stöd av vad som anförts i underdånighet hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om att styresmannens beslut om dyrtidstilläggets utbetalande vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori upphäves och att tillägget utbetalas i enlighet med vad vi begära.

Eskilstuna den 23 november 1919.

Underdånigast

för samtliga vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori anställda arbetare.